

Tilburg University

Implicaties en consquenties van monetair compenserende bedragen

van de Gevel, A.J.W.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1979

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van de Gevel, A. J. W. (1979). Implicaties en consquenties van monetair compenserende bedragen. *Maandschrift Economie*, 43(10), 433-448.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Implicaties en consequenties van Monetair Compenserende Bedragen ¹

door dr. A. J. W. van de Gevel

Slechts weinigen zijn vertrouwd met de 'ins and outs' van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek. Het systeem van monetair compenserende bedragen (MCB) wordt als een nog hogere drempel beschouwd om in de reeds kleine kring van ingewijden door te dringen. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de problematiek van het MCB-systeem. In het *eerste* deel worden de ontstaansoorzaken en de technische werking van het systeem in de loop van de tijd beschreven aan de hand van een viertal fasen. In het *tweede* deel komen de gevolgen aan de orde, zowel vóór als na de inwerkingtreding van het Europees Monetair Systeem (EMS).

1. Implicaties van MCB

De gemeenschappelijke markt voor landbouwprodukten steunt op een stelsel van communautair vastgestelde prijzen, die zijn uitgedrukt in rekeneenheden (RE). Initieel was deze RE gedefinieerd in termen van goud en gewaardeerd tegen 0,88867088 gram fijn goud, zodat de waarde van de RE identiek was aan die van de Amerikaanse dollar. Via de bij het IMF genoteerde pariteiten van de munteenheid van elk van de lidstaten van de Europese Gemeenschap was de omrekening mogelijk van de in RE vastgestelde gemeenschappelijke prijzen in nationale valuta's.

Vrij kort na de start van het gemeenschappelijk marktregime werd het gemeenschappelijk landbouwbeleid geconfronteerd met het probleem van de partiële integratie vanwege het ontbreken van een gemeenschappelijk economisch en monetair beleid. In principe zou er geen probleem behoeven te ontstaan en zou een wijziging van de wisselkoers niet onverenigbaar behoeven te zijn met een gemeenschappelijke markt, mits het betrokken land de gevolgen van die wijziging op de landbouwprijzen en daarmee op de inkomens van de landbouwers

1. Dit artikel is een herziene versie van een in samenwerking met prof. dr. P. van Veen geschreven artikel ten behoeve van het European-American Seminar on the European Economic Community: Its Impact in Theory and Practice; getiteld: *Impact of European Integration on Internal Trade Policy: The Monetary Compensatory Amounts*. Een speciaal dankwoord is verschuldigd aan prof. dr. J. de Hoogh van de Landbouw Hogeschool te Wageningen.

aanvaardt. Echter de nationale regeringen weigerden de normale consequenties van wisselkoerswijzigingen te aanvaarden, omdat een devaluatie leidt tot een proportionele binnenlandse prijsstijging en een revaluatie tot een proportionele binnenlandse prijsdaling.

Deze situatie is als onbevredigend ervaren. Het zou bijv. impliceren dat het falen van de Britse industrie, op grond waarvan gedeprecieerd wordt, gepaard gaat met een aanzienlijke inkomensstijging voor de landbouw. Omgekeerd zou het succes van de Duitse industrie op de wereldmarkt, op grond waarvan gerevalueerd wordt, gepaard gaan met een drastische inkomensdaling voor de Duitse boeren.

Vanwege de monetaire instabiliteit en de daarmee gepaard gaande wisselkoersmutaties en de weigering van de nationale overheden om de consequenties hiervan te aanvaarden, is de gemeenschappelijke markt voor landbouwproducten voor problemen gesteld.

Fase I: augustus 1969-mei 1971

MCB als een tijdelijke oplossing voor monetaire problemen

Devaluatie van de Franse Frank

De eerste moeilijkheden deden zich voor op 8 augustus 1969, toen de Franse frank met 11,1 procent devalueerde en de pariteit daalde van 0,18 gram tot 0,16 gram fijn goud. Echter de goudpariteit van de agrarische RE bleef constant, zodat de RE steeg van FF 4,93706 tot FF 5,55419, hetgeen zonder ingrijpen van bovenaf zou neerkomen op een stijging van de interventieprijzen met 12,5 procent. Echter deze prijsverhoging was onaanvaardbaar, omdat deze niet alleen zou leiden tot een uitbreiding van de productie, maar ook tot een verhoging van de kosten van levensonderhoud in Frankrijk. Om deze consequenties te voorkomen, besliste de EG-ministerraad dat de effecten van de devaluatie op de interventieprijzen in de loop van twee jaar geleidelijk voelbaar zouden worden, zodat de Franse boeren voorlopig evenveel franken voor hun produkt zouden ontvangen als vóór de devaluatie. Echter de Franse boeren zouden zonder extra maatregelen toch onmiddellijk van de devaluatie kunnen profiteren door hun produkt aan buitenlandse interventiebureaus aan te bieden, die immers verplicht waren elke hoeveelheid tegen de interventieprijzen aan te kopen. Bijvoorbeeld, de interventieprijs van een ton witte suiker was RE 212,30 = DM 849,20 = FF 1.048,14. Na de devaluatie van de Franse frank zou één ton geëxporteerde witte suiker in Duitsland DM 849,20 blijven opleveren, maar na omwisseling bij een bank zou dit FF 1.179,15 opbrengen, zodat een winst van FF 131 het resultaat zou zijn. Om te voorkomen dat buitenlandse interventiebureaus overstromd zouden worden met Franse landbouwproducten, werd in Frankrijk een systeem van exportheffingen (om te voorkomen dat door de devaluatie de export aangemoedigd werd) en importsubsidies (om te voorkomen dat door de devalua-

tie de import ontmoedigd werd) geïntroduceerd. Deze exportheffingen en importsubsidies waren de eerste monetair compenserende bedragen (MCB). Het zijn in wezen handelsbelemmeringen die het concurrentievoordeel van de devaluatie voor de Franse boeren te niet doen.

Het gevolg van het genoemde Raadsbesluit was dat de nieuwe spilkoers van de Franse frank hoger was dan de constant gebleven groene koers, die de agrarische rekeneenheden omzet in nationale valuta. In procenten zijn MCB gelijk aan het verschil tussen de groene koers en de spilkoers ten opzichte van de groene koers. Voor Frankrijk waren de MCB derhalve negatief en in procenten 12,5. De MCB worden toegepast op de gemeenschappelijke interventieprijs. In het genoemde voorbeeld van de witte suiker met als interventieprijs RE/ton 212,30 is het monetair compenserend bedrag gelijk aan 12,5 procent van 212,30 x FF 4,93706 = FF 131,02 per ton. Doordat Frankrijk tijdelijk de groene koers moest hanteren, waren daar de landbouwprijzen lager dan de gemeenschappelijke prijzen, die resulteren na toepassing van de nieuwe spilkoers. Het was de bedoeling dat later door regelmatige devaluaties van de groene koers, d.w.z. door een aanpassing van de landbouw aan de monetaire realiteit, de MCB afgebroken zouden worden. In feite was de aanpassing aan het gemeenschappelijk prijspeil voltooid op 1 augustus 1971.

Revaluatie van de Duitse Mark

Later in 1969 werd dit systeem van MCB overgenomen door West-Duitsland toen op 24 oktober 1969 de Duitse Mark revalueerde met 9,29 procent, waarbij de pariteit van de DM steeg van 0,222168 gram tot 0,242806 gram fijn goud en de agrarische RE daalde van DM 4 tot DM 3,66. Deze daling van de groene DM met 8,5 procent zou in principe tot een onmiddellijke daling van de Duitse landbouwprijzen moeten leiden, maar vanwege de hiermee gepaard gaande inkomensvermindering voor de Duitse boeren, was deze prijsverlaging niet aanvaardbaar. Naar analogie van de voor Frankrijk genomen maatregelen besloot de EG-Raad tot handhaving van de oude prijzen, zodat de groene DM niet gerevalueerd werd en tot de invoering van een aanpassingsperiode, waarbinnen de Duitse prijzen geleidelijk verlaagd zouden worden tot het gemeenschappelijk niveau. Door deze discrepantie tussen de hogere Duitse en de lagere gemeenschappelijke prijzen ontstond een concurrentienadeel voor de Duitse landbouw dat gecorrigeerd werd door positieve MCB in de vorm van exportsubsidies en importheffingen. Deze MCB hebben in Duitsland niet lang bestaan. Reeds op 1 januari 1970 waren zij overbodig geworden. Het hiermee gepaard gaande inkomensverlies van DM 1,7 miljard voor de Duitse boeren werd gecompenseerd door een degressieve steun (in 1971 RE 90 miljoen; in 1972 RE 60 miljoen en in 1973 RE 30 miljoen) ten laste van het Europese Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL). Voorts behoeften de Duitse boeren een gedeelte (3 procent) van hun BTW niet af te dragen.

Gesteld kan worden dat het MCB-systeem de bedoeling heeft de landbouw te vrijwaren voor de normale gevolgen van wisselkoersveranderingen. Dit geschiedt door de introductie van handelsbelemmeringen, die de eenheid van prijs voor de marktordeningsprodukten verbreekt. De concurrentiepositie van landen met een sterke munt wordt erdoor versterkt, terwijl die van landen met een zwakke munt zwakker wordt. De produktgroepen die voor MCB in aanmerking komen zijn: graan- en graanprodukten (met uitzondering van durum tarwe en rijst), melk- en zuivelprodukten, rundvlees, varkensvlees, geslacht pluimvee en eieren, suiker, wijn en diverse industriële landbouwprodukten.

Fase II: mei 1971-mei 1973

De permanente introductie van MCB in alle EG-landen

Aanvankelijk (van augustus 1969 tot mei 1971) waren de MCB constant en tijdelijk van aard. In mei 1971 maakte de periode van de relatieve stabiliteit van de wisselkoersen van de zestiger jaren plaats voor een periode van relatieve koersinstabiliteit. Door het zweven van de EG-valuta ten opzichte van de dollar, die nog steeds de basis was voor de omrekening van de gemeenschappelijke landbouwprijzen, ontstonden er verschillen tussen die veranderende marktkoersen en de groene koersen, die gelijk bleven aan de oorspronkelijk bij het IMF gedeclareerde pariteiten ten opzichte van de dollar.² Dit maakte de introductie van MCB in alle EG-landen noodzakelijk en leidde tot verhoging van de reeds bestaande MCB. De MCB werden variabel van aard en gingen vanaf toen een permanent onderdeel van het gemeenschappelijk landbouwbeleid uitmaken. De verklaring van de beslissing om de divergentie tussen de groene koers en de nieuwe centrale koersen te blijven meten via de dollar ligt in de heersende opvatting van die tijd dat het systeem van vaste koersen met de dollar in het centrum nog niet verlaten was. Het volgende voorbeeld van berekening van MCB voor Nederland dat relevant was voor de situatie tot juni 1973 kan dit verduidelijken. Hierbij is uitgegaan van de gemiddelde marktkoersen ten opzichte van de dollar gedurende de week van 17 tot 23 mei 1973. De groene koers per RE was f 3,62. De groene koers in termen van dollars was $f\ 3,62 : 1.20635 = f\ 3,0008$. De gemiddelde marktkoers ten opzichte van de dollar was f 2,8585 zodat het resulterende MCB-percentages 4,7 zou zijn. Het feitelijk toegepaste MCB-percentages was echter 5,5 omdat Nederland met zijn andere Benelux partners op basis van middeling een uniform MCB-percentages hanteert, waarbij het Belgi-

2. Tijdens het Smithsonian Agreement handhaafde de RE zijn oorspronkelijke goudwaarde, maar devalueerde de dollar ten opzichte van het goud (formeel pas op 8 mei 1972), zodat 1 RE gelijk werd aan \$ 1.20635.

sche 6,2 was.³

Van belang is voorts nog de regel dat MCB alleen mogen worden ingevoerd als het verschil tussen de groene en de marktkoers meer dan 2,5 procent bedraagt, terwijl zij slechts mogen veranderen als de afwijking ten opzichte van de vorige periode groter is dan één procent. MCB in landen met een depreciërende valuta mogen niet hoger zijn dan de eventuele importheffing, die het verschil tussen de EG-prijs en de wereldmarktprijs overbrugt. De bedoeling van deze, in oktober 1974 opgeheven, 'abatement rule' was dat de importprijzen niet gesubsidieerd behoorden te worden tot lagere dan de wereldmarktprijzen. Voor landen met depreciërende valuta werden de MCB derhalve in mindering gebracht op de heffingen bij invoer uit derde landen en op de exportrestituties naar derde landen.

Fase III: juni 1973-maart 1979

De introductie van representatieve koersen

Bij de toetreding van het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken tot de EG op 1 januari 1973 werden speciale groene koersen, zogenaamde representatieve koersen ontworpen om de rekeneenheden om te zetten in nationale valuta. Deze omrekeningskoersen waren meer in overeenstemming met de economische realiteit dan de oorspronkelijke pariteiten: 1 £ werd gelijk aan RE 2,1644, terwijl de oude IMF pariteit voor het pond sterling equivalent was aan RE 2,4. Deze representatieve koersen zijn ingesteld om voor de nieuwe leden de toepassing van MCB te vermijden. Echter, ongelukkig genoeg, moesten drie weken later ook voor Engeland en Ierland MCB worden ingevoerd toen het pond sterling in koers begon te dalen.

Een speciaal probleem bij de toetreding was dat de landbouwprijzen in Engeland en Ierland beduidend lager waren dan de gemeenschappelijke prijzen. Gedurende de overgangsperiode van vijf jaar dienden compenserende bedragen toetreding (CBT) om het prijsverschil te overbruggen. Tot 1 januari 1978 kregen de drie nieuwe leden de tijd om hun prijzen op te trekken tot het EG niveau.⁴

Bij de handel tussen de nieuwe en de oude EG leden en tussen de nieuwe leden onderling worden de CBT betaald door het land dat het hoogste prijsniveau heeft. Het volgende hypothetische voorbeeld van een export van Duitsland naar Enge-

3. Op 23 augustus 1971 besloten de Benelux-landen hun valuta ten opzichte van elkaar binnen een marge van 1,5 procent te handhaven (dit is de geboorte van de 'worm' binnen de 'slang'), wat betekende dat zij samen begonnen te zweven ten opzichte van de dollar. Deze 'worm' overeenkomst werd volgens art. 233 van het Verdrag van Rome opgevat als een regionale unie, waarbinnen geen MCB behoorden te worden toegepast.

4. Tijdens het eerste seizoen van de overgangsperiode werd het prijsverschil met 1/6 verminderd; tijdens het tweede seizoen werd het resterende prijsverschil met 1/5 verminderd; tijdens het 3e seizoen met 1/4 enz. Op 1 januari 1978 waren de CBT verdwenen.

land in oktober 1974 kan een en ander verduidelijken.⁵ Stel dat de EG-prijs gelijk is aan RE 100 en het MCB procent bedraagt in Duitsland + 12 en dat in Engeland -11, terwijl voorts het CBT procent van de EG prijs 30 is. De Duitse producent ontvangt nu RE 112 (nl. RE 100 + RE 12 wegens exportsubsidie) en de Engelse importeur betaalt RE 59 (nl. RE 100 - RE 30 wegens CBT - RE 11 wegens importsubsidie). De totale subsidie is derhalve RE 53 (nl. RE 12 + RE 30 + RE 11). De exportsubsidie in Duitsland en het CBT worden aanvankelijk betaald door het Duitse interventiebureau en de importsubsidie in Engeland wordt betaald door het Engels interventiebureau. Later vindt verrekening met het EOGFL plaats. Voor het geval van een export van Engeland naar Duitsland, betaalt de Duitse importeur RE 112 en ontvangt de Engelse exporteur RE 59. Het verschil is toe te schrijven aan de in Duitsland geheven invoerheffing van RE 12 en CBT van RE 30 en aan de in Engeland geheven uitvoerheffing van RE 11.

In de handel tussen de drie nieuwe EG leden en derde landen mochten CBT nooit hoger zijn dan de invoerheffing (als de wereldmarktprijs lager is dan de EG-prijs) of dan de exportrestitutie. Wanneer de prijs in Engeland gelijk is aan bijv. RE 100 en de EG-prijs is RE 150, dan bedraagt het CBT RE 50; indien de wereldmarktprijs RE 120 is, bedraagt de importheffing RE 30. Het gevolg is dat het CBT groter is dan de importheffing, met als consequentie dan de consumptie in Engeland zou plaatsvinden tegen een prijs die lager is dan de wereldmarktprijs, en dit zou neerkomen op een overmatige subsidiëring van de Engelse consument. Om dit te voorkomen, werd vereist dat het CBT niet hoger mocht zijn dan de importheffing.

Op 13 februari 1973 vond een tweede devaluatie van de dollar plaats die echter het vertrouwen in de dollar niet herstelde. De reactie van de EG was dat vanaf 19 maart 1973 de tunnel van het Smithsonian Agreement met betrekking tot de dollar niet langer gerespecteerd werd en Duitsland, Frankrijk, de Benelux-landen en Denemarken, met Noorwegen en Zweden, hun valuta handhaafden binnen een marge van 2,25 procent. Dit arrangement kreeg bekendheid als het 'gezamenlijke zweven'.

Voor de slang-landen waren de MCB vast omdat zij het resultaat waren van het verschil tussen de vaste groene koersen en de vaste spilkoers, met een minimaal verschil van één procent. Voor Nederland gold bijv. op 1 augustus 1975 een groene koers (d.w.z. nationale valuta per RE) van 3,41874 en een centrale koers (d.w.z. nationale valuta per RE) van 3,35507, zodat een MCB-percentages van + 1,9 resulteerde. In feite werd toen ter wille van de Benelux uniformiteit een MCB-percentages van + 2 toegepast.

Voor de onafhankelijk zwevende landen werden variabele MCB toegepast, waarbij de groene koers vergeleken wordt met het gemiddelde van de wekelijkse

5. Dit voorbeeld is ontleend aan het afstudeerwerkstuk van L. Urlings, *Monetair Compenserende Bedragen*, voor de vakgroep Internationale Economische Betrekkingen, februari 1978, blz. 111.

marktkoersen van de RE. Op de aldus berekende MCB wordt een vermindering, de zogenaamde franchise, van 1,25 procent (sinds maart 1976 van 1,5 procent) toegepast om de uitgaven van het EOGFL te verminderen.

In juni 1973 werd besloten dat voor de intra-handel de MCB niet meer in één keer vereffend worden door het land met het hoogste MCB-percentages, maar in twee gedeelten, nl. één MCB bij uitvoer uit het ene land en één MCB bij invoer in het andere land.

Opgemerkt moet worden dat tussen 1973 en 1975 ook voor de oorspronkelijke EG-landen de groene koersen, die luiden in IMF pariteiten, vervangen werden door representatieve koersen, die van tijd tot tijd bij besluit van de Raad van Landbouwministers aangepast werden om te voorkomen dat de MCB te hoog opliepen. Sinds juli 1978 geschiedt deze aanpassing uitsluitend bij de jaarlijkse onderhandelingen over de landbouwprijzen, zodat een eventuele prijsdaling uit hoofde van een verlaging van de representatieve koersen ongedaan kan worden gemaakt door middel van een prijsverhoging in termen van de rekeneenheden. Sinds juni 1973 is de band tussen de rekeneenheid en de dollar verbroken en wordt de rekeneenheid voortaan gekoppeld aan de in het slang-arrangement gebruikte Europese Monetaire Rekeneenheid, de EMRE, waarvan de waarde overeenkomt met die van 0,88867088 gram fijn goud. De tussen de EMRE en de munteenheden aangehouden omrekeningskoersen, die alleen gelden voor de valuta's die deelnemen aan de slang, zijn gelijk aan de volgens de statuten van het IMF bepaalde spilkoersen. Voor Nederland gold bijv. sinds 17 september 1973 een spilkoerswaarde van één RE is f 3,35507 en vanaf 15 oktober 1978 geldt 1 RE = f 3,28928, terwijl de groene koers vanaf 15 maart 1976 f 3,4027 bedraagt.

Fase IV: maart 1979-heden

De inwerkingtreding van het EMS

Na het in werking treden van het Europees Monetair Systeem (EMS) op 13 maart 1979 besloot de Raad met ingang van 9 april 1979 de groene rekeneenheid te vervangen door de ECU, ⁶ de vroegere Europese Rekeneenheid (ERE), waarvan de waarde is gebaseerd op een korf samengesteld uit een vaste hoeveelheid van alle EG-valuta. Daar de monetaire betrekkingen tussen de slang-landen en de onafhankelijk zwevende landen divergeerden, waren de slang-landen niet meer representatief voor de economische en monetaire situatie in de EG. De introductie van de ECU, die wel representatief is voor de gemiddelde economische en monetaire situatie in de EG, zou het gemeenschappelijk landbouwbeleid meer in

6. ECU is de afkorting van European Currency Unit. ECU is tevens de Franse benaming voor daalder. Op deze wijze konden zowel de Britten als de Fransen zich met deze nieuwe benaming verenigen.

overeenstemming brengen met de economische en monetaire realiteit. Daar op dat moment voor de gehele EG de waarde van de ECU-spilkoers (f 2,72077) geringer was dan die van de EMRE (f 3,28928) moesten de landbouwprijzen in termen van RE vermenigvuldigd worden met de coëfficiënt 1,208953 om de prijzen in termen van ECU's te verkrijgen. Om veranderingen in landbouwprijzen uitgedrukt in nationale valuta te voorkomen moesten de representatieve koersen ook worden aangepast met behulp van dezelfde coëfficiënt, zodat de groene koers van de RE van f 3,4027 gelijk is aan de groene koers van de ECU van f 2,81459. Sinds 9 april 1979 is het MCB percentage voor Nederland (en de gehele Benelux) gelijk aan het verschil tussen de groene koers van de ECU uitgedrukt in guldens (f 2,81459) en de spilkoers van de ECU uitgedrukt in guldens (f 2,72077) ten opzichte van de groene koers: + 3,3.

Een speciaal probleem in het EMS is het karakter van de ECU in vergelijking met de oude RE. Wanneer in het RE-systeem de spilkoers van een valuta veranderd werd, had dit geen consequenties voor de spilkoersen van de andere valuta. Als echter in het ECU-systeem een valuta ten opzichte van de ECU revalueert, daalt de waarde van de ECU uitgedrukt in de valuta van dat land, zodat het revaluerende land een positieve MCB ontvangt. Tegelijkertijd stijgt echter de waarde van de ECU uitgedrukt in termen van alle andere valuta zodat deze landen op indirecte wijze een negatieve MCB verkrijgen. De toekomst zal moeten uitmaken of deze complicatie belangrijk is. Niettemin is dit probleem erkend in die zin, dat de EG-commissie heeft voorgesteld om, wanneer in het kader van de EMS een spilkoers gewijzigd wordt, niet zonder meer automatisch nieuwe MCB in te voeren. De Raad zou dan moeten beslissen of MCB worden ingevoerd, hoe hoog zij zijn en welk tijdschema moet gelden voor het afbreken ervan. Mocht de Raad op deze drie punten geen overeenstemming kunnen bereiken dan pas zouden MCB automatisch worden ingevoerd, maar ook automatisch worden afgebroken in twee of drie jaar tijd. M.a.w. de automatische invoering van nieuwe MCB is slechts mogelijk als de Raad geen besluiten neemt.

Er is ook nog een apart voorstel voor het afbreken van de reeds bestaande MCB. In het verleden zijn de voorstellen van de EG-Commissie tot afbraak van MCB telkens door de Raad afgewezen, omdat de hiervoor vereiste aanpassing van de groene koers gepaard ging met ongewenste prijsmutaties. De EG-Commissie stelt nu voor dat deze niet langer meer bestaan dan vier jaar na de inwerkingtreding van het EMS. De ontmanteling van positieve MCB geeft meer problemen dan die van negatieve MCB omdat een vermindering van positieve MCB gepaard gaat met een daling van de nationale landbouwprijzen wat meer moeilijkheden zal opleveren dan een stijging van de prijzen. De Commissie stelt in dit verband de mogelijkheid van tijdelijke nationale inkomenscompensaties voor. Wanneer deze compensaties nationaal gefinancierd worden, kan dit geïnterpreteerd worden als een stap achterwaarts op de weg naar een economisch-monetaire unie omdat de nationale autoriteiten een stuk autonomie terugkrijgen

wat het gemeenschappelijk beleid kan doorkruisen.⁷ Kortom, een mogelijke eliminatie van MCB in de komende jaren impliceert het risico dat de gemiddelde landbouwprijzen toenemen, omdat het gemakkelijker zal zijn de prijzen in landen als Frankrijk en Engeland te verhogen dan deze in landen als Duitsland en Nederland te verlagen.

Voor de Nederlandse landbouw betekent één procent afbraak van MCB een inkomensverlies van f 90 miljoen, immers de produktiewaarde van de landbouw was in 1978 ongeveer f 22,7 miljard, waarvan 40 procent gevoelig is voor MCB. Tevens wijzigt zich de concurrentiepositie van de Nederlandse landbouw. Wanneer in alle EG-landen de MCB worden verlaagd, verbetert de Nederlandse concurrentiepositie op de Duitse markt, omdat daar de invoerheffing afneemt, maar anderzijds verslechtert deze voor export naar Engeland en Frankrijk vanwege de verminderde exportsubsidie. De exacte gevolgen zijn echter moeilijk te bepalen.

2. Consequenties van MCB

In dit deel wordt de invloed van het MCB-systeem uiteengezet op de prijzen, de handel, de interne en externe inkomensverdeling en de betalingsbalans. Voorts wordt ingegaan op de kwestie van onzuivere compensatie.

a. Effect op de gemeenschappelijke prijzen

Gesteld kan worden dat MCB conflicteren met het principe van gemeenschappelijke prijzen. Blijkens de bestaande verdeling van MCB over de EG-landen heeft het MCB-systeem geresulteerd in een regime van differentiële prijzen. Alleen Denemarken gebruikt gemeenschappelijke prijzen, terwijl in de Benelux-landen geen verschillen in prijzen bestaan. Zoals tabel 1 aangeeft, lagen op 31 januari 1979 de interventieprijzen in Duitsland bijna 40 procent hoger dan die in Engeland, terwijl het prijsverschil tussen Duitsland en Nederland 7,5 procent was.

Tabel 1 Verdeling van MCB

	31 januari 1979	9 april 1979
Duitsland	+ 10,8	+ 10,8
Benelux	+ 3,3	+ 3,3
Denemarken	0	0
Ierland	– 3	0
Frankrijk	– 10,6	– 5,3
Italië	– 17,7	– 11,2
Engeland	– 28,2	– 16,8

7. Dit standpunt wordt ook ingenomen door de Landbouwwerkgroep van het project 'Twee Snelheden' van de ISEI in het rapport: Landbouwwintegratie en Economisch-Monetaire Divergentie, maart 1979.

Als motivering voor deze verschillende nationale prijsniveaus kunnen de volgende factoren genoemd worden:⁸

- De gemiddelde inkomens in de niet-agrarische sectoren verschillen aanzienlijk tussen de landen. Een prijsniveau van landbouwprodukten dat in het ene land een redelijk inkomen oplevert in vergelijking met andere beroepen, kan in een ander land overmatig genereus zijn. Zo is de standaard van een redelijk inkomen in Italië, Engeland en Ierland lager dan in West-Duitsland, Denemarken, de Benelux en Frankrijk.
- Er zijn aanzienlijke verschillen in de gemiddelde grootte van de landbouwbedrijven en daarmee in de agrarische arbeidsproductiviteit tussen de landen. Een land met een goed gestructureerde landbouwsector met veel grote bedrijven is in staat lagere landbouwprijzen te realiseren dan in een minder goed gestructureerde landbouwsector met veel kleine bedrijven.

Daar de gemiddelde bedrijfsgrootte in de landbouw in Engeland ruwweg drie maal groter is dan die in West-Duitsland en het bruto nationaal produkt per hoofd in Duitsland het dubbele geschat wordt van dat in Engeland, is het niet verrassend dat de landbouwprijsniveaus zo sterk verschillen in deze landen. Het MCB-systeem is aan deze conflicterende nationale aspiraties tegemoet gekomen.

Anderzijds moet worden opgemerkt dat dankzij de toepassing van MCB de verstoring van de interventieregeling is voorkomen, omdat MCB er juist voor zorgen dat bijv. een Franse exporteur voor een ton witte suiker dezelfde prijs in nationale valuta krijgt ongeacht in welk EG-land hij deze ter interventie aanbiedt.

Interessant is de tabel 2 die per 31 januari 1979 laat zien wat de gevolgen voor de landbouwprijzen zouden zijn geweest als niet de groene koersen, maar de spilkoersen c.q. marktkoersen zouden zijn gehanteerd.⁹ Daarnaast zijn de gevolgen vermeld op de prijzen zoals die in de realiteit zichtbaar zijn geworden onder invloed van de aanpassing van de groene koers. De getallen zijn procentuele aanwijzingen.

Duidelijk blijkt dat de bruuske gevolgen van wisselkoerswijzigingen gedeeltelijk konden worden opgevangen door de agromonetaire maatregelen, immers later vonden toch heel vaak aanpassingen van de groene koersen plaats.

8. T. Heidhues, T. E. Josling, C. Ritson en S. Tangermann, Common Prices and Europe's Farm Policy, *Thames Essay No. 14*, Trade Policy Research Center, 1978, blz. 23.

9. Commissie van de Europese Gemeenschappen, *Economische Invloed van de Agromonetaire Maatregelen*, Mededeling van de Commissie aan de Raad, COM (78) 20 def. d.d. 10 februari 1978 en de bijwerking COM (79) 11 def. d.d. 14 maart 1979, blz. 12.

Tabel 2

Valuta	Theoretische invloed van de monetaire fluctuaties op de prijzen		Werkelijke invloed van de aanpassing van de groene koersen op de prijzen	
	Sedert 1968	Sedert 1973	Sedert 1968	Sedert 1973
Italiaanse lire	+ 120,1	+ 120,1	+ 84,6	+ 84,6
Iers pond		+ 78,0		+ 70,3
Pond sterling		+ 78,0		+ 37,3
Franse frank	+ 41,3	+ 25,6	+ 26,1	+ 12,1
Deense kroon		+ 13,0		+ 13,6
Belg./Lux. frank	- 4,6	- 4,6	- 1,3	- 1,3
Nederl. gulden	- 9,1	- 9,1	- 6,0	- 6,0
Duitse mark	- 24,1	- 17,1	- 14,9	- 7,0

b. Effect op de handel

Uit het wezen van MCB blijkt dat zij handelsverlies veroorzaken en de concurrentie verstoren omdat in de landbouw in eerste instantie de normale consequenties van wisselkoerswijzigingen niet plaatsvinden. Zoals reeds is gesteld leidt het MCB-systeem bij devaluatie tot exportbelastingen en importsubsidies die de concurrentiepositie van reeds zwakke landen verzwakt en bij revaluatie tot exportsubsidies en importheffingen die de concurrentiepositie van reeds sterke landen verder versterkt. MCB impliceren dat voor landbouwprodukten de douane-unie, die gekenmerkt wordt door een vrij goederenverkeer, niet bestaat. Tevens zit er voor landen met een zwevende valuta aan MCB een speculatief element vast. Immers MCB worden bepaald op de dag dat de douane-formaliteiten vervuld worden en veel handelscontacten worden lange tijd (soms 6 à 9 maanden) vóór de leveringsdatum afgesloten, zodat de hoogte van de MCB voor zwevende valuta niet exact te bepalen is. Meestal draagt de verkoper dit 'MCB-risico', omdat het niet mogelijk is zich in te dekken tegen de risico's van koersschommelingen voor dat deel van het contract dat betrekking heeft op MCB. Uit dien hoofde kan er sprake zijn van een kostenverhogend effect dat tot handelsverlies kan leiden.

c. Effect op de produktie en consumptie: interne inkomensverdeling

In landen met revaluerende valuta (Duitsland en de Benelux) betekent de toepassing van groene koersen dat de landbouwprijzen hoger zijn dan het resultaat zou zijn als marktkoersen zouden zijn gebruikt. Dit leidt tot de tendens dat er in de landbouw produktiemiddelen worden gehandhaafd, die anders aangetrokken zouden zijn door niet-agrarische sectoren.

In landen met depreciërende valuta (Engeland, Frankrijk en Italië) zijn de

groene koersen lager dan de marktkoersen, wat betekent dat de kosten van geïmporteerde niet-agrarische inputs hoger zijn, terwijl de eindprijzen van landbouwprodukten lager zijn. Dit resulteert in een verminderd vermogen van de landbouw om met de rest van de economie te concurreren, zodat de landbouwproduktie minder aantrekkelijk wordt.

Derhalve, MCB beschermen de landbouwproduktie in landen met sterke valuta, terwijl in landen met zwakke valuta de positie van de landbouw zwakker wordt. Hoewel de isolatie van andere factoren onmogelijk is, berekende de EG-Commissie dat tussen 1970 en 1977 de gemiddelde toeneming van de landbouwproduktie het hoogste was in Nederland met 3,9 procent en in Ierland met 3 procent (raming); in Duitsland was deze 1,7 procent, in Denemarken 2,3 procent, in Italië 1,0 procent, in Frankrijk 1,3 procent en in België 1,2 procent, terwijl in Engeland met 0,3 procent (raming) en in Luxemburg met 0 procent er nauwelijks enige stijging was.¹⁰

Ten aanzien van de consumptie kan worden opgemerkt dat in revaluerende landen de consumenten de voordelen van lagere landbouwprijzen worden onthouden, die hen ten deel zouden zijn gevallen als in plaats van de groene koers de spilkoers gebruikt zou zijn. Aldus is een inkomensoverheveling van de landbouwprodukten naar de consumenten voorkomen. In depreciërende landen heeft het MCB-systeem een inkomensherverdeling voorkomen van consumenten naar producenten, omdat in de landbouwprijzen niet de marktkoers maar de groene koers gehanteerd wordt, hetgeen ten voordele is van de consumenten. MCB hebben derhalve geleid tot een discriminatie tussen consumenten in die zin dat consumenten in landen met een revaluerende valuta benadeeld worden, terwijl zij in landen met een depreciërende valuta worden bevoordeeld. Zo kostte bijv. een kilo boter in oktober 1977 in Bonn B.frs. 141; in Parijs B.frs. 129 en in Londen B.frs. 72.

d. Effect op de externe inkomensverdeling

MCB leiden tot transfers tussen de EG-landen die afhangen van de aard van het MCB en de netto handelspositie van het betrokken land.

Voor Nederland en België als netto exporteurs met een positieve MCB, komt het systeem neer op een netto transfer van het EOGFL naar Nederland en België omdat de exportsubsidies de importheffingen overtreffen.

Voor Duitsland als netto importeur met een positieve MCB resulteert een netto transfer naar het EOGFL omdat de invoerheffingen de exportsubsidies overtreffen.

Voor een depreciërend netto exporterend land als Frankrijk met negatieve MCB betekent het systeem een netto transfer naar het EOGFL omdat de exportbelastingen de invoersubsidies overtreffen.

10. EG-Commissie, *op. cit.* tabel 94.

Voor een depreciërend netto importerend land als Engeland zijn de negatieve MCB voordelig omdat de invoersubsidies hoger zijn dan de exportbelastingen.

Tabel 3 vat een en ander samen. Het totaalbedrag geeft de kosten aan voor het EOGFL.

Tabel 3 Saldo per land van de in 1978 door het EOGFL uitgegeven en ontvangen bedragen uit hoofde van het MCB-systeem ¹¹

	Mln. RE
Nederland	57
West-Duitsland	– 32
België	10
Frankrijk	– 140
Italië	347
Verenigd Koninkrijk	773
Ierland	– 26
Denemarken	—
	<hr/> 989

e. Effect op de betalingsbalans

De gevolgen van MCB voor de betalingsbalans behoeven nauwelijks apart aan de orde te komen daar zij reeds impliciet in par. c en d besproken zijn. Daar MCB in revaluerende landen de produktie doen toenemen en de consumptie doen afnemen, neemt de zelfvoorzieningsgraad toe, wat gunstig is voor de toch reeds sterke betalingsbalanspositie van die landen. In depreciërende landen wordt de produktie beperkt en de consumptie bevorderd, zodat de zelfvoorzieningsgraad afneemt, en de betalingsbalans nadelig beïnvloed wordt. Deze zelfvoorzieningseffecten moeten geconfronteerd worden met de transfer-effecten via het EOGFL om een totaalindruk te krijgen voor de betalingsbalans. Kwantificering van de zelfvoorzieningseffecten op de betalingsbalans is echter zeer problematisch.

f. De onzuivere compensatie van MCB

MCB impliceren overcompensatie in revaluerende landen en ondercompensatie in depreciërende landen. In landen met revaluerende valuta zouden de landbouwproducenten zonder een MCB-systeem geconfronteerd worden met een inkomensverlies. Echter dan nog hebben zij enig voordeel van de revaluatie, omdat zij hun benodigde geïmporteerde inputs goedkoper kunnen aanschaffen. Bovendien zijn de arbeidskosten in deze landen lager vanwege de geringere inflatie. Het inkomensverlies voor de boeren in deze landen neemt derhalve

¹¹. Centraal Planbureau, *Centraal Economisch Plan 1979*, blz. 41.

automatisch af, met als gevolg dat met een MCB-systeem er een zekere overcompensatie ontstaat.

In landen met depreciërende valuta moeten de boeren meer betalen voor hun benodigde geïmporteerde inputs en is de inflatie hoger. Zonder een MCB-systeem is de inkomenswinst voor hen geringer dan verwacht. Met MCB kunnen zij hun inkomen niet vergroten, zodat een zekere ondercompensatie ontstaat.

De effecten van deze onzuivere compensatie werden evident toen de EG-Commissie berekende dat in 1973-1974 de produktiekosten in revaluerende landen met 22 procent waren gestegen tegenover 40 à 60 procent in devaluerende landen.¹² Om deze onzuivere compensatie te verminderen, stelde de EG-Commissie in 1976 voor om bij een koerswijziging van de onafhankelijk zwevende valuta de franchise te verhogen van 1,5 procent tot 2 procent, hetgeen bovendien nog een besparing voor het EOGFL zou betekenen van RE 22 miljoen. De Raad van landbouwministers verwierp het voorstel omdat deze franchiseverhoging een daling van de importsubsidies en een stijging van de binnenlandse voedselprijzen zou betekenen. Dit was vooral voor de Britse landbouwminister Peart bezwaarlijk.

Resumerend, hoewel MCB een correctie bieden voor de korte termijn effecten van wisselkoersmutaties, houden zij geen rekening met de lange termijn effecten van over- en ondercompensatie.

Samenvattende beoordeling

MCB zijn handelsbelemmeringen die een efficiënte reallocatie van de landbouwproductie tussen de landen in overeenstemming met veranderende comparatieve voordelen zoals die tot uiting komen in wisselkoerswijzigingen tegengaan.

Weliswaar resulteren negatieve MCB in lagere dan normale prijzen en leveren positieve MCB hogere dan normale prijzen op, zodat vanwege de dominantie van negatieve MCB het gemiddelde prijspeil van landbouwprodukten in de EG lager is dan normaal, maar toch is dit geen reden genoeg om het MCB-systeem positief te beoordelen. MCB zijn niet efficiënt omdat zij de landbouwproductie in revaluerende hoge-kosten landen stimuleren ten nadele van de landbouwsector en de betalingsbalans in depreciërende lage-kosten landen. Door het MCB-systeem worden de landbouwproducenten in revaluerende landen niet geconfronteerd met de verslechtering van hun concurrentiepositie en ontvangen de producenten in depreciërende landen geen prikkel om hun productie uit te breiden. Aldus wordt de landbouwsector geïsoleerd van het aanpassingsproces waarvan wisselkoerswijzigingen gedeeltelijk het resultaat zijn en waarvoor zij een prikkel zijn. Gesteld kan zelfs worden dat MCB een deel van de spanningen die achter de monetaire instabiliteit ligt in stand houden. De enige rechtvaardiging van MCB

12. E. A. Mangé, Bezuinigingen voor het Landbouwfonds, *ESB d.d. 30 juni 1976*, blz. 632.

ligt in de tijdelijke verzachting die zij geven van de te abrupte gevolgen van wisselkoerswijzigingen voor de landbouwprijzen, zodat alleen een korte levensduur van MCB toelaatbaar is. Aanvankelijk waren zij ook bedoeld als een tijdelijk middel, maar onder invloed van monetaire gebeurtenissen kregen zij een permanent karakter.

Geconcludeerd kan worden dat het MCB-systeem heeft geleid tot een misallocatie van de landbouwproductie in de EG en daarmee tot een desintegratie niet alleen van de gemeenschappelijke markt maar ook van het gemeenschappelijk landbouwbeleid omdat nog steeds nationale politieke of economische belangen voorop staan bij de jaarlijkse prijsonderhandelingen.

De introductie van het EMS in de landbouw heeft als consequentie dat als de bedoelde stabilisatie van de wisselkoersen tot stand komt, de landbouw hiervan meeprofiteert in die zin dat nieuwe MCB overbodig worden.¹³

Vinden er toch wisselkoerswijzigingen plaats, dan worden de gevolgen niet meer gedragen door de landbouwproducenten en consumenten in het betrokken land, maar verspreid over alle deelnemende landen. Dit impliceert ook dat, als de MCB worden afgebroken, de aanpassingslast hiervan verdeeld wordt, wat de politieke wil tot afbraak zou kunnen vergroten. Echter hier staat tegenover dat een devaluatie van een zwakke valuta gepaard gaat met een waardedaling van de ECU voor de andere landen op grond waarvan zij positieve MCB ontvangen, die zij ongaarne zullen afbreken vanwege de dan vereiste prijsverlagingen. Bij een revaluatie van sterke valuta stijgt de ECU-waarde voor de andere landen, zodat zij negatieve MCB ontvangen, waarvan de afbraak voor hen gepaard gaat met prijsverhogingen.

De divergentie tussen nationale prijzen en gemeenschappelijke prijzen zal geringer worden dan in het verleden het geval was. Dit blijkt reeds op grond van een vergelijking van de verdeling van MCB onder het oude en het nieuwe systeem.

Ook de uitgaven voor het EOGFL zullen verminderen. Hoewel het EMS-systeem voor de landbouw voordelen heeft boven het vroegere systeem worden de problemen voor de landbouw uit hoofde van divergerende monetaire ontwikkelingen niet opgelost, ofschoon zij wel geringer worden.

Lijst van geraadpleegde literatuur

G. Braakman, Monetary Evolutions and the Common Agricultural Policy, *Common Market Law Review*, Vol. 15, May 1978.

Centraal Economisch Plan 1979, Centraal Planbureau, maart 1979.

Commissie van de Europese Gemeenschappen, *Economische Invloed van de Agromonetaire Maatregelen*, Mededeling van de Commissie aan de Raad, COM (78) 20 def., 13 februari 1978 en de Bijwerking 1979, COM (79) 11 def., 14 maart 1979.

13. Zie ook het *I.S.E.I.-rapport*, blz. 20.

- T. Heidhues, T. E. Josling, C. Ritson en S. Tangermann, Common Prices and Europe's Farm Policy, *Thames Essay No. 14*, Trade Policy Research Centre, 1978.
- R. W. Irving en H. A. Fearn, *Green Money and the CAP*, Centre for European Agricultural Studies, Wye College, Ashford, Kent, England, Occasional Paper, No. 2, 1975.
- T. Josling and S. Harris, Europe's Green Money, *The Three Banks Review*, March 1976, No. 109.
- Landbouwintegratie en Economisch-Monetaire Divergentie, Rapport van de Landbouwwerkgroep van het project 'Twee Snelheden' van de I.S.E.I.*, maart 1979.
- C. Mackel, Green Money and the Common Agricultural Policy, National Westminster Bank, *Quarterly Review*, February 1978.
- R. MacLennan, Food Prices and the Common Agricultural Policy, *The Three Banks Review*, September 1978, No. 119.
- E. A. Margé, Bezuinigingen voor het Landbouwfonds, *Economisch-Statistische Berichten*, 30 juni 1976.
- D. G. Schenk, De Problematiek van de Monetaire Compenserende Bedragen, *Economisch-Statistische Berichten*, 20 april 1977.
- L. Urlings, *Monetair Compenserende Bedragen*, afstudeerwerkstuk voor de vakgroep Internationale Economische Betrekkingen, februari 1978.